

Werkgroep Internationaal Recht en Conventioneel Wapengebruik

Advies ter zake gebruik van: Uitschuifbare wapenstok

Refertes

Besluit van de Minister van Justitie en Veiligheid van 14 juli 2020, nr. 2942744, tot wijziging van de Beleidsregels Buitengewoon Opsporingsambtenaar (Stcrt. 39094, 23 juli 2020).

Collie, K., Wargo, B., Berry, C., Mesloh, C., "A Pilot Study of Kinetic Energy Transfer Based Upon Police Baton Designs," 2009

DBBO: "Introductie en trainingskader uitschuifbare wapenstok,"

Kamerstuk 29 628 nr. 454, Brief van de Minister van Veiligheid en Justitie, Bewapening en kleding politie, 2014

Kock, E., Kemp, T., Rix, B., "Assessing the Expandable Side-Handled Baton," 1993

Mesloh, C., Henych, M., Wolf, R., "Less Lethal Weapon Effectiveness, Use of Force, and Suspect and Officer Injuries: A Five-year Analysis," 2008

Meulen, S., Bromlewe, E., Timmer, J. "Evaluatie van de proef met de uitschuifbare wapenstok bij de politie in Zwolle en Deventer," 2013

Omschrijving en werking van het middel:

De uitschuifbare wapenstok¹ is een vervanging van de traditionele wapenstok en bestaat uit een houder met daarin de telescopische wapenstok. Door een druk- en veermechanisme in het middel schuiven de delen van de wapenstok uit en vergrendelen die zichzelf. Hierdoor is het mogelijk om de korte en lange uitschuifbare wapenstok te dragen in de vorm van een (relatief) veel kleiner middel dan de traditionele, "vaste" wapenstok totdat het middel daadwerkelijke benodigd is.

Als gevolg van het ontwerp en de samenstelling van de uitschuifbare wapenstok en de (mede als gevolg daarvan) verandering in gewicht ten opzichte van de traditionele wapenstok, vertoont het middel een andere mate en vorm van overdracht van kinetische energie bij inslag op het doel, c.q. het slachtoffer. Door de Nationale Politie wordt het middel op de schaal van geweldgebruik en de ernst van geweldgebruik daarom ingeschaald boven de pepperspray.² Omdat het middel volgens de Nationale Politie een risico geeft op ernstiger letsel dan de reguliere "vaste" wapenstok, zoals ook hieronder nader wordt besproken, wordt het middel niet (ter vervanging van de vaste wapenstok) verstrekt aan Buitengewoon Opsporingsambtenaren.

Inzetmodaliteiten:

Type: Antipersoneel

Het middel is bedoeld als vervanging van de "vaste" wapenstok en kan worden ingezet als minder letaal wapen.

Juridisch kader:

Internationaal

Een van de kernwaarden van het humanitair oorlogsrecht is het algemene verbod op het gebruik van wapens, projectielen, middelen of methoden van oorlogvoering die onnodig leed of onnodig lijden veroorzaken. Dit verbod is onder andere opgenomen in artikel 23 onder (e) van de Haagsche

¹ Door CLSK en DBBO is specifiek de uitschuifbare wapenstok van het merk Bonowi, type Camlock, in de afmetingen 50 cm en 60 cm ter toetsing aangeboden. Dit middel is (onder de Duitse aanduiding "EKA Camlock") ook in gebruik bij de Nationale Politie.

² Besluit van de Minister van Justitie en Veiligheid van 14 juli 2020, nr. 2942744, tot wijziging van de Beleidsregels Buitengewoon Opsporingsambtenaar (Stcrt. 39094, 23 juli 2020).

Landoorlogsverdragen van 1899 en 1907 en artikel 35, tweede lid, van het Eerste Aanvullende Protocol van 1977 bij de Verdragen van Genève van 1949.

Dit verbod vereist een beoordeling van het leed dat met een middel wordt veroorzaakt in relatie tot het militaire voordeel van het middel. Bij deze beoordeling moet de (ernstigere) verwonding die een wapen, munitiesoort, enz., kan veroorzaken worden gewogen ten opzichte van de militaire noodzaak om het middel te gebruiken, waaronder het directe en concrete militaire voordeel dat het gebruik van het middel oplevert. Daarbij is relevant, maar niet bepalend, of andere middelen beschikbaar zijn waarmee het gestelde doel of het beweerde voordeel kan worden bereikt zonder de (ernstigere) verwonding te veroorzaken of met minder destructieve gevolgen (het zogenaamde subsidiariteitsbeginsel).

Het voordeel van de uitschuifbare wapenstok wordt in de literatuur beschreven als (1) het kleinere formaat in ingeschoven toestand waardoor het draagcomfort groter is en het risico op het uit de koppel vallen van het middel kleiner is, (2) het intimiderende effect van het uitschuiven van de wapenstok waardoor daadwerkelijk gebruik in sommige gevallen niet (meer) nodig is, en (3) de concentratie en (daardoor) intensivering van de overdracht van kinetische energie waardoor het gebruik sneller gestaakt kan worden vanwege de effecten op het slachtoffer.

De potentiële nadelen van de uitschuifbare wapenstok worden in de literatuur afhankelijk gesteld van het ontwerp en het gewicht van het middel, waarbij het gewicht uiteraard mede afhankelijk is van de samenstelling. Dit leidt tot ofwel zwaardere wapenstokken vergeleken met de traditionele versie, met overeenkomstige nadelen voor de bediener in het gebruik ervan, ofwel tot (veel) lichtere wapenstokken vergeleken met de traditionele versie. De lichtere wapenstok heeft een overeenkomstige lagere kinetische waarde bij inslag, waardoor het middel minder effectief is. Dit nadeel is met opleiding en training te mitigeren. In alle gevallen wordt in zowel de Nederlandse als de buitenlandse literatuur benadrukt dat een gedegen opleiding en training voorwaardelijk is voor effectieve inzet en gebruik van het middel.

Nationaal

Ten aanzien van de verboden in de Wet wapens en munitie (WWM) met betrekking tot het dragen, enz., van de daarin genoemde categorieën wapens zijn in dezelfde wet uitzonderingen vastgesteld voor, voor zover hier relevant, de Krijgsmacht en de Politie.³ Voor de Krijgsmacht, waartoe voor dit doel tevens het burgerpersoneel belast met bewakings- en beveiligingstaken wordt gerekend, zijn de uitzonderingen en toestemming nader vastgesteld en gereguleerd in de Regeling wapens en munitie Krijgsmachtpersoneel (RWMK). Daarnaast zijn voor enkele wapensoorten genoemd in de wet definities opgenomen in de Regeling wapens en munitie (RWM). Wat betreft het onderhavige middel is van belang dat de RWM als definitie van de wapencategorie "ploertendoder" de volgende definitie geeft: "een verende of uitschuifbare staaf met een verzwaard uiteinde."⁴ In de WWM valt een dergelijk wapen onder categorie I onder 3^o.⁵ De RWM bevat geen definitie van "wapenstok," een categorie wapens die onder de WWM is ingedeeld in categorie IV onder 3^o.

De RWMK bepaalt dat, wat betreft de hier aan de orde zijnde categorieën wapens, militairen in het kader van de uitoefening van de dienst mogen beschikken over middelen uit categorie I onder 3^o van de WWM, maar uitsluitend wat betreft de (in dezelfde categorie genoemde) geluidsdempers. Het beschikken over een ploertendoder is voor dit personeel niet toegestaan.

Wat betreft het burgerpersoneel belast met bewakings- en beveiligingstaken is in de RWMK geen uitzondering opgenomen voor het verbod ten aanzien van middelen uit categorie I onder 3^o van de WWM. Het beschikken over een ploertendoder is voor dit personeel niet toegestaan.

Zowel voor militairen als voor burgerpersoneel belast met bewakings- en beveiligingstaken is het, voor zover de uitoefening van de dienst dat vereist, toegestaan over wapens te beschikken uit categorie IV, waarbij voor voornoemd burgerpersoneel als aanvullende eis geldt dat het personeel beschikt over een vergunning afgegeven door (of namens) de minister van Defensie.

³ Artikel 3a, eerste en tweede lid, Wet wapens en munitie. De uitzondering voor de Nationale Politie wordt hier niet verder besproken. Voor de Koninklijke Marechaussee geldt dat wanneer zij in de uitoefening zijn van de politietaken, zij vallen onder artikel 2 van de Politiewet 2012 en (daardoor) onder het Besluit bewapening en uitrusting politie.

⁴ Regeling wapens en munitie, artikel 2, eerste lid onder g.

⁵ Wet wapens en munitie, artikel 2, eerste lid.

Het onderhavige middel voldoet alleen wat betreft de uitschuifbare aard aan de definitie van een ploertendoder. Het middel veert niet en heeft geen verzwaard uiteinde. Het middel voldoet dan ook niet aan de definitie van een ploertendoder maar valt, ongeacht de uitschuifbare aard, onder het (niet-gedefinieerde) begrip "wapenstok". Daarmee valt het middel onder categorie IV van de WWM, zodat er geen nationaalrechtelijke beperkingen zijn voor het dragen en gebruiken van het middel door het militaire personeel en het (daartoe van een vergunning voorziene) burgerpersoneel belast met de bewakings- en beveiligingstaak.

Media / politieke aspecten:

De proeven bij de Nationale Politie hebben aangetoond dat het publiek een neutrale of positieve reactie had op het gebruik van de uitschuifbare wapenstok. Gelet op het gebruik van het middel bij de politie en bij nagenoeg alle politie-eenheden in omliggende landen, is er geen nadelige media- of politieke aandacht verwachtbaar.

Medische aspecten:

A. Werking

Door het ontwerp ervan, leidt het middel tot een meer geconcentreerde overdracht van kinetische energie bij inslag vergeleken met de traditionele wapenstok. Uit de proef bij de Nationale Politie en proeven in het Verenigd Koninkrijk blijkt echter geen toename van het aantal of de ernst van de verwondingen bij slachtoffers. Dit is mogelijk te verklaren doordat de grotere pijnprikkel tot gevolg heeft dat minder slagen met het middel benodigd zijn om het gewenste effect te bereiken dan bij gebruik van de traditionele wapenstok.

Uit de literatuur blijkt dat gebruik van de traditionele wapenstok leidt tot meer diffuus en verspreid stomp trauma, waaronder kneuzingen, terwijl gebruik van de uitschuifbare wapenstok leidt tot meer gelokaliseerd en geconcentreerd stomp trauma. Het risico op blijvende gezondheidsschade is hiermee theoretisch wel groter, afhankelijk van waar op het lichaam en met welke kracht iemand wordt geraakt. Voor de opleiding en training in het gebruik van het middel betekent dit, dat ruim aandacht moet worden besteed aan het richten op de juiste trefvlakken op het lichaam om ernstig trauma, waaronder inwendige verwondingen, zoveel mogelijk te voorkomen.

B. Zware metalen / gevaarlijke stoffen

Niet van toepassing.

Operationele beperkingen:

Geen. Mits wordt voorzien in adequate training en opleiding zijn uit de literatuur geen beperkingen bij operationele inzet te identificeren.

Andere middelen met dezelfde inzetmodaliteiten:

De traditionele "vaste" wapenstok heeft dezelfde inzetmodaliteiten als de uitschuifbare wapenstok.

Vergelijking effectiviteit (effectiviteit van het middel in vergelijking met effectiviteit van alternatieve middelen):

Het middel is effectiever dan de vaste wapenstok en leidt in sommige gevallen juist tot minder noodzaak tot daadwerkelijk gebruik vanwege de intimiderende uitstraling ervan. Daarnaast geeft het middel een (aanzienlijk) groter draagcomfort voor de gebruiker.

Vergelijking medische gevolgen (gevolgen van het middel in vergelijking met gevolgen van alternatieve middelen):

De medische gevolgen van het gebruik van de uitschuifbare wapenstok zijn potentieel ernstiger dan die van het gebruik van de vaste wapenstok, met verhoogd risico op blijvende gezondheidsschade bij verkeerd gebruik. Daar staat tegenover dat de meer geconcentreerde verwondingen deels worden gemitigeerd door het (in de praktijk gebleken) geringe aantal benodigde slagen met het middel.

Oordeel op basis van vergelijkingen

Het middel is effectiever en levert bij correct gebruik geen significant ernstigere verwondingen op.

Gebruik in andere landen:

Het middel is in gebruik bij de politie-eenheden in Nederland, in nagenoeg alle Europese landen en in de Verenigde Staten.

Eindoordeel (toestaan; toestaan onder voorwaarden; ontraden):

Op basis van bovenstaande analyse en vergelijkingen wordt het gebruik van de uitschuifbare wapenstok door de Krijgsmacht en het burgerpersoneel belast met de bewakings- en beveiligingstaak toegestaan onder de voorwaarde van adequate training en opleiding voorafgaand aan het verstrekken en gebruik van het middel.

Openbaarmaking

Dit advies bevat geen gerubriceerde of commercieel vertrouwelijke informatie en kan openbaar worden gemaakt na instemming van de minister.